

Ett sanningsord.

Den 6 febr. i år möttes å Stockholms slott landets konung och mer än 30,000 svenska bönder. — Bönderna uttalade genom sin taleman till konungen sina fasta försäkringar om att de vore villiga att offra till såväl här som flotta hvad sakkunskap och tidens allvar kräfva, så att allt, som kan och bör göras, göres ofördröjligen, och förty önskade de, att försvarsfrågan måtte lösas i sin helhet i år.

Konungen kom dem till mötes i öppna och manliga ord. Han sade sig icke vilja frångå de fordringar på fälthärens slagfärdighet och krigsberedskap, som af sakkunskapen inom armén uppställas såsom oeftergifliga villkor, förklarade, att detta betydde en utsträckt tjänstgöringstid för de värnpliktiga, jämväl med hänsyn till behovet af vinterutbildning, samt uttalade till sist, att flottan måste förstärkas. Hans åsikt var, att försvarsfrågan i sin helhet borde behandlas nu, ofördröjligen och i ett sammanhang.

Det kungliga talet föranledde den liberala ministären att till konungen framlägga följande skriftliga fråga:

Afser Eders Majestät med de ofvan citerade uttrycken att på förhand förklara, att Eders Majestät vid pröfning af det förslag till förbättringar i försvarsväsendet, som är under utarbetning, icke kommer att gilla förslaget, såvida det icke på alla punkter — och särskildt ifråga om öfningstidens längd — uppfyller de fordringar, som den militära sakkunskapen förklarar »oeftergifliga», äfven om förslaget såsom helhet betraktadt skulle medföra en väsentlig höjning af försvarets effektivitet?

Med hänsyn till vissa andra uttryck i det ifrågavarande talet tillåta vi oss lika underdånigt att hemställa om svar på följande fråga:

Har Eders Majestät i något hänseende på förhand fattat sin ståndpunkt med afseende på den blifvande försvarspropositionen, innan Eders Majestäts konstitutionella rådgifvare haft tillfälle att göra sin underdåniga hemställan i ärendet och anföra sina skäl för denna?

Konungen afgaf på denna framställning samma dag svar, på första frågan så lydande:

»Då jag ännu icke sett regeringens förslag angående försvarsfrågan och ännu mindre de sakkunnige militära myndigheternas uttalande häröfver, är det mig omöjligt att besvara denna fråga förrän ärendet föreligger till afgörande. Detta innebär således, att jag icke på förhand fattat något beslut.»

På den andra frågan hade svaret denna lydelse:

»Det är själfklart, att jag icke på förhand fattat eller kunnat fatta något afgörande beslut i någon fråga utan att först höra mina konstitutionella rådgifvares uttalanden eller förslag vid sittande rådsbord.»

Statsrådet förklarade sig icke tillfredsställt med konungens svar, utan formulerade ett förslag till svar, som i sak icke innebar någonting utöfver hvad konungen själf svarat, men i formen var för honom sårande, då det bl. a. begärde försäkringar om sådana själfklara saker som att konungens pröfning af statsrådets blifvande förslag skulle komma att »blifva

i alla afseenden konstitutionell» o. s. v. Konungen hänvisade med anledning häraf endast till hvad han förut svarat.

Muntligen gjorde statsrådet till konungen följande framställning, som konungen dock bad att få uppteckna:

»Statsrådet hemställer vidare att Eders Majestät, när Eders Majestät har för afsikt att göra några offentliga uttalanden i politiska ämnen, behagade på förhand gifva statsrådet kännedom om det tillämnade yttrandet.»

Med anledning häraf har konungen förklarat:

»Denna hemställan kan jag icke bifalla, ty jag vill ej beröfva mig rätten att fritt meddela mig med Sveriges folk.»

Härefter inlämnade statsrådets samtliga medlemmar sina afskedsansökningar.

Beträffande deras senaste hemställan upplyste sedermera statsminister Staaff i Andra kammaren, att det icke varit meningen att *begära skriftlig förbindelse därå och icke heller att offentliggöra ett eventuellt bifallande svar(!)*.

Det ligger någonting fullständigt oerhördt uti detta, att genom ett hemligt aftal *vid sidan af grundlagen* vilja beröfva konungen hans rätt att fritt och öppet tala till sitt folk.

I ansvarighetslagen för ledamot af statsrådet heter det uttryckligen, att statsråden »alltid skola låta sig vårda om konungens makt», samt »endast konungen råd gifva, men ej jämte honom regera». Det må vara tillåtet sätta i fråga, huruvida de statsråd, som vilja binda konungens tunga och i spetsen för ett riksdagsparti mana folket att gå i härnad mot konungamakten, icke redan brutit mot denna lag.

I ett manifest, som liberala samlingspartiet utfärdat »till Sveriges frisinnade medborgare», heter det rörande regerinnens afgång:

Den har afgått för att häfda den ställning, som vårt statsskick tillerkänner konungens ansvariga rådgifvare och riksdagen och som är grundvalen för vår moderna samhällsutveckling. Den har afgått för att afvärja ett regeringssätt, som Sveriges folk vuxit ifrån och som icke kan lända till landets lycka. Den har vägrat att taga ansvaret för en politik, som fordrar, att militära anspråk skola vara afgörande för de blifvande förslagen i försvarsfrågan, utan tillbörlig hänsyn till möjligheterna att genomföra dessa anspråk. Arliga försök hafva gjorts att vinna betryggande förutsättningar för en sådan samverkan mellan konungen och hans råd, som står i öfverensstämmelse med det konstitutionella statsskickets nödvändiga fordringar, men dessa försök hafva misslyckats. Då måste statsrådet träda tillbaka.

Den ofvan lämnade redogörelsen för de mellan konung och statsråd förda förhandlingarna visar, huru uppenbart obefogadt detta uttalande är. Konungen har *icke* på en enda punkt uttalat sig grundlagsstridigt. Det är hans obestriddiga, grundlagsenliga rätt att öppet säga ut sin mening. *Beslut* i egenkap af regerande konung fattar han naturligtvis endast i statsråd. Statsrådet har sålunda här på ett högst olämpligt

sätt föregripit konungens beslut. Kommer konungen i motsatsförhållande till det sittande statsrådet, då, men också först då, tillkommer det detta att afgå, ty konungen äger »allena styra riket» (R. F. §§ 4°) och 9^{**}) och »konungen kallar och utnämner» också statsråden. Kommer konungen i sitt med hans uppfattning öfverensstämmande statsråd i motsatsförhållande till riksdagen eller någon af dess kamrar, äger han (R. O. § 3^{***}), att upplösa bägge, eller den ena kammaren. Intet i konungens uppträdande i dessa dagar står i strid med dessa hans grundlagsenliga rättigheter, men allt tyder på, att han fullt lojalt ämnar med bibehållande af en *mans* aktning för sig själf och en konungs känsla af ansvar för sitt land och sitt folk gå de vägar, som grundlagen anvisar en sådan på samma gång man och konung. *Det är hr Staaff och hans män, som öppet kränka grundlagen.* Allt sansadt folk i detta land tillkommer det att enigt och kraftigt tillbakavisa dylika förmätna småkonungar.

En hvar, som rätt läst konungens tal, måste inse, att »den ställning, som vårt statsskick tillerkänner konungens ansvariga rådgifvare och riksdagen», den ställningen har konungen på intet sätt kränkt. Att konungen *icke önskat* statsrådets afgång, framgår med tillräcklig tydlighet af hans upprepade anmaningar till detsamma att kvarstå. Men, frågar man sig då: hvad kan under sådana förhållanden hafva föranledt dessa hans rådgifvare att utan vidare svika sin uppgift i försvarsfrågan och under för konungen synnerligen sårande former etablera den strejk, som nu pågår och vid hvilken hvarje försök till strejkbryteri slås ned efter konstens alla regler?

I sitt manifest talar det liberala samlingspartiet med ett visst intresse om försvarsfrågans goda lösning, hvilken genom de nu inträdda förhållandena äfventyrats. Det må vara full sanning, att den genom den Staaffska ministärens afgång, trots konungens enträgna, af hr Staaff själf vitsordade, väd-

*) *Regeringsformen* § 4: Konungen äger att allena styra riket på det sätt denna regeringsform föreskrifver; inhämta dock, i de fall, här nedanför stadgas, underrättelse och råd af ett statsråd, hvartill konungen kallar och utnämner kunniga, erfarna, redliga och allmänt aktade, infödda svenska män af den rena evangeliska läran.

**) *Regeringsformen* § 9: — — — — —
Statsrådets tillstådesvarande ledamöter böra, under ansvarighet för rådslagen, till den påföljd, hvarom i 106 och 107 §§ (ansvarighetsbestämmelser för statsråden) vidare stadgas, ovillkorligen till protokollet sina meningar yttra och förklara; konungen dock förbehållet att allena besluta. — — — — —

***) *Riksdagsordningen* § 3: Riksdagsmännen utses till båda kamrarna genom val för viss tid; dock äger konungen, innan den tid tilländagått, att förordna om nya val i hela riket till båda kamrarna eller den ena af dem.